

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Підтримайте передплатою "Незбориму націю"!

Передплатний індекс 33545

ІСТОРИЧНОМУ КЛУБУ "ХОЛОДНИЙ ЯР" 25 РОКІВ!

У січні виповнилося 25 років від дня створення Історичного клубу "Холодний Яр". Клуб об'єднав учених, краєзнавців, митців, літераторів, журналістів, громадських діячів, учасників і нащадків учасників Національно-визвольних змагань українського народу. Основною метою діяльності клубу є дослідження боротьби українського народу за побудову національної держави, відновлення історичної справедливості до полеглих, увічнення їхнього подвигу.

За 25 років члени Історичного клубу "Холодний Яр" зробили чимало добрих справ. Історичний клуб "Холодний Яр" – це відроджені могили героїв, це сотні книжок і десятків фільмів про визвольну боротьбу, сотні радіопередач і вечорів пам'яті героїв, тисячі статей. Це робота в архівах. Це пам'ятники українським героям, меморіальні дошки, перейменування вулиць на їхню честь. Це Всеукраїнські щорічні вшанування героїв Холодного Яру. Це газета "Незборима нація".

Історичний клуб "Холодний Яр" – це реабілітація згнаних російською окупаційною владою наших героїв – громадська, а тепер уже й на державному рівні: Генеральною прокуратурою та в суді. Історичний клуб "Холодний Яр" – це й Указ Президента України Петра Порошенка про вшанування 100-ліття Української революції.

Надзвичайно важливо, що Історичний клуб "Холодний Яр" добився громадської і юридичної реабілітації згнаних російською окупаційною владою наших отаманів, козаків і старшин Армії УНР. Та ще й вшанував їх.

Свідчення цього – Указ Президента України Петра Порошенка про вшанування діячів Української революції 1917 – 1921 років.

Історичний клуб "Холодний Яр" – це й перейменування військових частин, зокрема 93-ї бригади "Холодний Яр", 72-ї ОМБр ім. Чорних запорожців, 59-ї ОМБр ім. генерала Якова Гандзюка, 17-ї Окремої танкової Криворізької бригади ім. Костя Пестушка. Й інші частини перейменовані значною мірою завдяки нашій 25-літній праці, наполегливій і талановитій пропаганді героїв доби УНР.

Історичний клуб "Холодний Яр" – це й пам'ятники Миколі Міхновському та Петрові Болбочану в Києві.

25 років ми повертаємо із забуття святих героїв України, вшануємо їх як рідних людей. Го-

ловне, що завдяки великій праці ми стали – колись зруйнованою ворогом – ланкою між героями доби УНР і нинішнім поколінням, яке має реалізувати нарешті державницьку ідею вояків Армії УНР, отаманів нескореної України та вояків УПА.

Ми відновили історичну пам'ять. Ми сприяли відновленню бойового духу нашої нації.

Начитавшись наших книжок, хлопці ідуть воювати за Україну.

На початку ХХІ ст. з'явилось нове покоління вояків. Є такі хлопці й серед членів Історичного клубу "Холодний Яр". Це Олег КУЦІЙ, командир Окремої добровольчої чоти "Карпатська Січ", та вояки його підрозділу Василь ЗОЗУЛЯ і Микола ТИХОНОВ, захисник Донецького аеропорту. Це й вояк батальйону "Азов" Марко МЕЛЬНИК-"ВІРИЙ". Андрій ЧОРНИЙ та Андрій ЖОВАНІК воювали в різних українських частинах.

Андрій Чорний служив у добровольчому батальйоні "Київ-2", 92-й Окремій механізованій бригаді ім. кошового отамана Івана Сірка, 10-й Окремій гірсько-штурмовій бригаді, 72-й Окремій механізованій бригаді ім. Чорних запорожців. Андрій Жованик – у "Правомо секторі", "Карпатській Січі" та в інших бойових організаціях. А мій давній (ще з 1990-х) товариш Віктор РАДІОНОВ – старший лейтенант Збройних сил України. Служив командиром взводу зенітного ракетно-артилерійського дивізіону 54-ї Окремої механізованої бригади. На посаді заступника командира батареї управління та радіолокаційної розвідки зенітного ракетно-артилерійського дивізіону 17-ї Окремої танкової бригади служив ст. лейтенант, член нашої організації Олександр КОСІНЕНКО-ГОНТА. Це він колись відновив могилку трьох зарубаних будівничими дівчат на Млівській Січі отамана Голого – Трохима Бабенка. У 93-й Окремій механізованій бригаді "Холодний Яр" продовжують службу друг "СЕРПЕНЬ" та Юрій ТКАЧЕНКО. Учасник нашої 3-ї конференції Олекса МАЦЕВСЬКИЙ служить нині у ВМС України, командує розрахунком гармати. Воювали на передовій Олександр СОЛОНЕНКО, Юрій СИРОТЮК, Вадим ДЖУВАГА, Олександр ЛИТВИН, Володимир БОЇДАРЕНКО, Сергій КОВАЛЬ та Леонід ЦИМБАЛ із 72-ї бригади Чорних запорожців.

Допомагали воякам відстояти нашу Батьківщину волонтери –

Марина ХАПЕРСЬКА, Олег ГОЛУБ, Валерій МАРТИШКО, лікар Анна КОНОШ, Ігор СМЕТАНСЬКИЙ. Анна Конош у 2014 р., після Майдану, організувала фонд "Шпиталь Майдану" і стала допомагати добробатам спорядженням, ліками, продуктами. У 2016 – 2018 роках їздила на ротатції в 36-ту бригаду (503-й батальйон) як лікар-волонтер. У 2018 – 2019 рр. організувала реабілітацію поранених у санаторіях України і за кордоном, зокрема дбала і про нашого Євгена Городничука-"Гриця". Також організувала дитячі табори для дітей героїв у Польщі. Досі допомагає військовим медикаментами та організовує консультації з провідними спеціалістами. Все це робилось у межах благодійного фонду "Шпиталь Майдану". Нагороджена орденом "За мужність" 3 ст., пам'ятним нагрудним знаком "За бездоганну медичну службу", медаллю "За сприяння Збройним силам України".

У ХХ ст. воювали за Україну сотенний Мирослав СИМЧИЧ, кулеметник дивізії "Таличина" Леонід МУХА, вояки УПА Володимир КАРАТАШ та вояк УПА Степан ПЕТРАШ, якому 14 січня ц. р. виповнилося 95 років! Всі вони члени Історичного клубу "Холодний Яр". До слова, тільки Леонід Муха, Степан Петраш, покійний Володимир Караташ і Марко Мельник (книга "Жадання фронту") написали спогади про свою участь у визвольній боротьбі. Закликаю всіх інших вояків і волонтерів виконати свій обов'язок – описати свою боротьбу для нинішнього і наступних поколінь. Раді вітати й ветеранів АТО – наших друзів з інших організацій – Андрія Тарасенка та Сергія Зубченка.

На прохання Романа Ковалю делегати і гості вшанували хвилиною мовчання членів організації, які навіки покинули нас за 5 минути років: краєзнавця Юрія ЗОЗУЛЮ з Ямпільщини, козарів Василя ЛИТВИНА і Тараса СИЛЕНКА, різьбяр Миколу ОЦУНА, історика Віктора РЕВЕГУКА, членів Національної спілки кінематографістів Івана СЕРГІЄНКА та Павла ЩИРИЦЮ (племінника холодноярського отамана Мамає-Щириці), дочку козака Армії УНР Олексія Здоровечького Тамару ЗДОРОВЕЦЬКУ, айдарівця "Гриця" (Євгена ГОРОДНИЧУКА). А вже після конференції, 23 січня, померла поетеса Антоніна ЛИТВИН, козачка Історичного клубу "Холодний Яр".

Закінчення на 2-й стор.

ВІДІЙШЛА БЕРЕГИНЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗВИЧАЮ

23 січня відлетіла у Вирій Антоніна Гармаш-Литвин, мати-героїня, козачка Історичного клубу "Холодний Яр", поетеса, фольклористка, художниця, краєзнавець. Разом із чоловіком, відомим бандуристом, заслуженим артистом України Василем Литвином виховали шестеро дітей. А скільком ще духовним дітям вони вказали шлях до пізнання світу та правдивої української культури!

Антоніну Іванівну, авторку декількох збірок віршів та книги "Голос утопленого села" (де зібрані українські легенди та казки), благословив на поетичну творчість сам Василь Симоненко, з яким вони товаришували довгий час.

Народилася Антоніна Гармаш 20 квітня 1940 року в мальовничому селі Старе (тоді Полтавщина) на Лівобережжі Дніпра. Дід Трохим розповідав, що їхній рід Гармашів належить до запорозьких козаків. На підтвердження цього факту він свято беріг давній документ. Дід навчав Антоніну змалечку любити природу, яка сторицею віддячує людині. А її мама неймовірно кохалася у квітах, розмовляла з ними і щиро вболівала, щоб їх не зривали. Вона вважала, що квітка – боже творіння, яке має порадувати своїм цвітом світ, а потім обов'язково дати насіння і продовжити свій рід. Можливо, саме тому Антоніна Іванівна малювала казкові диво-квіти, які мають власні імена і надліле душею.

Життєвий шлях Антоніни Литвин доля розфарбувала різними барвами: були радісні й сумні сторінки. Та вона, сильна мудра жінка, закохана у життя, не просто мужньо додала труднощі, а й щиро захоплювалася успіхами своїх рідних і друзів. За безмежну любов до України доля подарувала їй зустрічі і спілкування з відомими людьми: Василем Симоненком, Аллою Горською, Андрієм Малишком, Борисом Олійником, родинами Олекса Бердника і Ніни Матвієнко та Петра Гончара... А найбільшим дарунком її життя був чоловік Василь Литвин, який називав свою дружину другим крилом. Вони прожили разом понад півстоліття, в усьому доповнювали одне одного, підтримували у складних життєвих ситуаціях. Створили програму для школи майбутніх батьків і матерів, заняття якої декілька років поспіль проходили у музеї Івана Гончара; у творчому тандемі писали пісні... Подружжя Литвинів спільно з Олесем Бердником і Борисом Олійником стояло у витоків Стрітівської козарської школи, що на Київщині.

Нещодавно Антоніна Іванівна написала відозву до матерів світу, у якій звернулася до усіх жінок, щоб вони повстали проти воєн, щоб народжували своїх дітей для життя на мирній Планеті. А вже жити у згоді, у любові до світу навчали її рідні. Вона розповідала, що мати Василя Литвина, говорила, що не можна нікому чинити зла, а завжди робити тільки добро.

Берегиня українського звичаю свято вірила у те, що прийде час і міне розбрат поміж людьми, що всі українці, козацькі організації об'єднаються навколо спільної ідеї жити у мирі і згоді на Рідній Українській Землі.

І як життєве гасло Антоніни Гармаш-Литвин звучать слова, написані нею незадовго до того, як вона перейшла в інший Світ:

Хай життя коротке, ніби спалах, Вміститься в зерниночці малій. Лиш би тільки плідно проростало Колоском для Рідної Землі.

А яка чарівна, мелодійна і багата мова в Антоніні Іванівни! І це не тільки тому, що вона – філолог за освітою. Вона ввібрала в себе дивовижну красу рідного краю і зуміла зберегти свою первісну материнську мову з Полтавщини.

Мудрий слів, її життєвих порад щодо відродження українського звичаю, важливості не втратити оте святе і сокровенне, завжди чекали шанувальники творчості подружжя Литвинів. Вона була частою гостею в освітніх і культурних закладах, її запрошували у жіночі клуби, козацькі організації, на фестивалі... Бо ж, без перебільшення, Антоніна Іванівна – справжня енциклопедія народної мудрості. Вона є духовним наставником, учителем для нас, молодшого покоління. Щиро навчала кожного, хто хоча б раз з нею спілкувався, милуватися природою: слухати, як співають пташки і шумить Дніпро, тішитися квітом рясту, радіти Сонцю, говорити з квітами і деревами. Закликала любити народну творчість, вивчати українські звичаї та обряди і використовувати їх у житті. Пояснювала, як важливо берегти історичну пам'ять про славне минуле України і шукати казку в цьому непростому світі.

Антоніна Іванівна впорядкувала спадщину свого чоловіка Василя Литвина, який 2017 року відлетів в інший світ. Планувала записати історію свого козацького роду Гармашів та рідного правдивого села (та, на жаль, не встигла), яке, разом з десятками (а, може, й із сотнями!) інших сіл, знищила Москва. І хоча мала батьківщина зникла під Дніпровими водами Кременчуцького водосховища, народні звичаї, збережені у поезіях, легендах і розповідях Антоніни Іванівни, житимуть вічно. Адже їх гордо понесуть у віки нащадки!

Лариса ГРОМАДСЬКА, Історичний клуб "Холодний Яр"

На світліні – Антоніна Литвин (ліворуч) і Лариса Громадська.

ЗРОБИ СОБІ НА ВТІХУ

ІСТОРИЧНОМУ КЛУБУ “ХОЛОДНИЙ ЯР” 25 РОКІВ!

Поч. на 1-й стор.

У своєму звіті за 5 років діяльності Роман Коваль представив працю своїх товаришів (звіт буде опубліковано в наступних номерах нашої газети). Ось думки наших гостей і делегатів, які пролунали з трибуни конференції.

Віктор РОГ, редактор: “Історичний клуб «Холодний Яр» пройшов шлях радісної праці, великих здобутків і звитяги”.

Олег ТЯГНИБОК, голова ВО “Свобода”: “Величезна честь пліч-о-пліч бути з Історичним клубом «Холодний Яр» протягом усіх років. Низький уклін та шира подяка за величезну роботу. Книжками, які написав Р. Коваль, можна виховувати майбутнє покоління і пробуджувати свідомість української нації”.

Свєн БУКЕТ, краєзнавець: “Історичний клуб «Холодний Яр» є легендарною організацією, яка відіграє в сучасній Україні унікальну націєформуючу і націєзахисну роль, виховуючи націю в традиціях поваги і шани до подвигів борців за волю України різних історичних епох. Значення роботи Історичного клубу «Холодний Яр» – це концентрований пуск всієї нашої української нації. Вогонь Холодного Яру палахкотить у серцях від Закарпаття до Луганська, від Сіверщини до Криму. Завдяки легкій руці Романа Ковалю й активній участі Тараса Силенка 2018 року ми широко відсвяткували 250-річчя Коліївщини. Тарас Силенко підняв величезний пласт пісень того періоду, відновив національну пам'ять”.

Андрій ТАРАСЕНКО, голова партії “Правий сектор”: “Я представник покоління, яке виховав Холодний Яр. Роман Коваль створив неймовірну картину, яка перевернула в голові все уявлення про українство, про борців-східняків, як-от Кость Блакитний. Історичний клуб «Холодний Яр» – це виховання покоління, виховання східняків на прикладі дідів, які 100 років тому воювали за Україну”.

Богдан ЧЕРВАК, голова ОУН: “Історичний клуб Холодний Яр зробив дуже важливу річ – оживив наших безсмертних героїв. За 25 років він запалив цією ідеєю тисячі українців. У багатьох людей раніше склався стереотип, що Національно-визвольні змагання українського народу – це галицьке явище, пов'язане суто з діяльністю УПА, ОУН, січовими стрільцями, але Холодний Яр довів, що це боротьба всієї Великої України”.

Юрій СИРОТЮК, заступник голови ВО “Свобода”: “21 рік мав честь йти поряд з Історичним клубом «Холодний Яр». Гордий і щасливий, що зі вчорашнього дня йду вже не поряд, а разом з вами. Холодний Яр – це творці історії, це борці російсько-української війни. Пам'ятаємо: той, хто контролює минуле, той контролює майбутнє. В особистій війні Роман Коваль багато зробив, щоб фронт відновився. Історичний клуб «Холодний Яр» породив нових борців на новітньому етапі війни. Р. Коваль дав можливість бути зараз козаками, холодноярцями, гайдамаками”.

Михайло ГРЕЧКИН, лірник: “Відзначення 25-річчя Історичного клубу «Холодний Яр» та Дня Соборності України – в чудовому товаристві та надзвичайно піднесеної атмосфері. Щасливий бути в товаристві, що своєю багатолітньою боротьбою, працею прославляє нашу історію та творить сучасні звитяги”.

Володимир БАРЦЬОСЬ, краєзнавець: “Враження чудові, атмосфера козацька, піднесена, приємно було бути серед когорти однодумців, з якими розділяємо спільну любов і спільний чин”.

Сергій ВАСИЛЮК, лідер гурту “Тінь Сонця”: “Радісне відчуття єдиної української родини в День Соборності! Я щасливий, що з 2008 року увійшов до цього товариства! З того часу – незлічені поїздки, спершу невеликими групами, до могил наших героїв, вшанування їх, а пізніше – організація і проведення потужних заходів у серці України, на Шевченківій гайдамацькій землі! Слава Україні! Козакам слава!”

Владлен КОВТУН “Історичний клуб «Холодний Яр» – непересічне явище в історичному, культурному, громадянському просторі України. Не маючи матеріальної підтримки з боку держави, клуб проводить численні історичні розвідки, відкриває нові й нові імена учасників, а точніше героїв Визвольної боротьби українців за незалежність України, організовує вшанування їх, видає друковані матеріали, переважно книги, члени клубу пишуть портрети та створюють скульптурні пам'ятники героїв. На мою думку, жоден науково-дослідна установа, жодне міністерство, які працюють у цій

царині, не досягли таких результатів, яких досяг самовідданою патріотичною роботою Історичний клуб «Холодний Яр» під орудою незмінного очільника Романа Ковалю, який сам є прикладом самовідданого служіння Україні”.

Юрій ЛЕВЧЕНКО, голова партії “Народовладдя”: “Дякую усім причетним за випуск книги Юрія Горліса-Горького «Холодний Яр», вона справила величезне враження на мене у 2008 р., коли я її вперше прочитав. Ця книга перевернула мій внутрішній світ. Такі книги – це відкриття рідної історії, а пісні про Визвольну боротьбу, які виконують члени клубу, залучають нових людей до боротьби, це коласальне подвижництво навіртає українців на правильний шлях, на служіння українському народу”.

Олег КУЦІН, командир ОДЧ “Карпатська Січ”: “Холодний Яр став святею для «Карпатської Січі» та її вояків. «Нація, яка має Холодний Яр, незнищенна», – сказав мені грузинський доброволець Георгій Хв'іча, учасник українсько-російської війни”.

Лариса НІЦОЙ, письменниця: “Історичний клуб «Холодний Яр» – це лицарський орден, це зберегачі української правди і примножувачі цієї правди. Чим би себе наповнило нинішнє покоління, якби члени клубу не зберегли нашої спадщини? Лицарський орден несе дух, який тіло веде до бою”.

Марко МЕЛЬНИК, видавець: “Я з покоління, яке виховалося Історичним клубом «Холодний Яр». Дякую, що народили ціле покоління, яке живе і працює заради України. Історичний клуб «Холодний Яр» об'єднує творців української культури та історії. Це представники різного фаху та сфер діяльності зі спільним світоглядом, які відчують інтереси України як свої власні та працюють на відновлення історичної пам'яті українців”.

Микола ТИХОНОВ, учасник оборони Донецького аеропорту, “кіборг”: “Холодний Яр є потужним джерелом духовної сили нашого народу, що живить нас у складних обставинах боротьби, надає сил перемагати і вчить ніколи не здаватися. Герої Холодного Яру в незрівнянних умовах вели свою боротьбу – тож і нам це під силу зараз”.

Сергій ЗДІОРУК, заслужений діяч науки і техніки України: “Мене вразило епічне полотно діянь членів і добровольців Історичного клубу «Холодний Яр», спрямованих на відновлення правдивих знань про історію Національно-визвольної боротьби українців. Для мене легше написати наукову працю на 500 сторінок, ніж переконати 500 українців, що лише на засадах націоналізму ми здатні відстояти суверенітет Української держави та збудувати власний добробут. Тож віддаю належне членам клубу, які не тільки ведуть наукову роботу, а й провели величезну працю з популяризації фактів Визвольної боротьби українського народу”.

Роксолана ХМАРА, громадська активістка: “Я давно знаю Романа Ковалю, стежу за його діяльністю і купую його книжки. Але під час конференції була вражена тим огромом роботи, який здійснив Історичний клуб, який він очолює”.

Людмила ГРЕБЕНЮК, краєзнавець: “Конференція стала справжнім святом Соборності! Багато молодих вмотивованих людей на конференції, братерство і єдність – це надихає!”

Леся ОСТРОВСЬКА, господиня “Дикого хутора”: “Щаслива, що 12 років була і є поряд з вами і мала можливість долучитися до цих славетних справ, була співorganizатором щорічних вшанувань Героїв Холодного Яру. Рада, що маю таких славетних побратимів – лицарів козацького ордену. Творимо і надалі та змінюємо Україну на краще!”

Тарас ХМАРА, студент: “У мого покоління все просто – є своя правда і чужа. Так-от, щоб ми обирали свою, треба, щоб діяли такі організації, як Історичний клуб «Холодний Яр», що усі ці роки є в авангарді українського ренесансу, який зараз спостерігаємо в Україні, зважаючи на кількість книг і фільмів українською мовою”.

Юрій БУБЛИК, народний депутат 8-го скликання: “За сприяння Історичного клубу «Холодний Яр» досліджено ту сторінку історії, яку окупант намагався знищити та позбавити нас знання про українців, позбавити нас зв'язку з попереднім поколінням. Мене познайомив з Ковалем Михайло Гаврилко, завдяки книзі, яку про нього написав Роман Коваль”.

В'ячеслав БЕРЕЗОВСЬКИЙ, краєзнавець: “Діяльність клубу є прикладом для інших громадських організацій, є платформою та ба-

зою для будівництва національної України. Найбільшим здобутком Історичного клубу «Холодний Яр» є те, що він діє під лозунгом «Держава понад партії, нація понад класи»”.

Іван КАНІВЕЦЬ, режисер: “Я ще в школі навчався, коли пан Роман вже запалив серця. Масштаб результатів його праці став зрозумілим мені з таких прикладів. У 2011 – 2012 роках, коли ми знімали фільм «Українська революція за спогадами Всеволода Петріва», ресурсів на цю роботу критично бракувало. Загалом над фільмом працювало близько трьох сотень людей, і всі це робили безоплатно. Я інколи запитував людей, які погоджувались безкоштовно працювати: «Чому ви зголосились?» І мені часто відповідали: «Я читав книгу Романа Ковалю, хочеться, щоб про героїчну боротьбу наших предків знало більше українців!» Згодом, на початку нинішньої війни, коли ми показували історичні фільми у військових частинах, я також запитував вояків: «Що змусило вас піти до війська?» І часто чув відповідь: «Я читав книгу Романа Ковалю, хочеться бути достойним звитяги наших предків». Пан Роман не випадково Коваль, він Коваль української державності. Він здійснив мрії Андрія Мельника та Євгена Коновальця виховувати нове покоління, яке буде пам'ятати про героїв минулого, про тих, хто боровся за волю України. Роман Коваль – той борець, що нам здобуває український світ”.

Сергій ЗУБЧЕНКО, кандидат політологічних наук, учасник українсько-російської війни: “Фундаментальна цінність заходів Історичного клубу «Холодний Яр» виходить далеко за межі суто історичної, наукової сфери. Адже такі подвижницькі заходи підтримують стратегічну інфраструктуру української нації: не матеріальну, фізичну, а моральну, ціннісну. Саме ту, без якої фізична не може нормально функціонувати і втрачає сенс, як і найдосконаліша зброя без психологічної готовності та рішучості її застосовувати. Саме ту, яка допомогла нам вистояти в найтяжчій у військовому аспекті 2014 – 2015 рр. і яка допомагає не втратити віру у свої сили та зберігати нашу спокійну українську впевненість у буремному сьогоденні. Поза всяким сумнівом, це і є один із найцінніших ресурсів нашої національної стійкості в часи російсько-української війни, що триває”.

Президентом Історичного клубу «Холодний Яр» переобрано Романа Ковалю. Він призначив своїм 1-м заступником Олега Куцина, а заступниками – Богдана Легоняка, Леся Островську, Марку Мельника та Євгена Букета. Секретарем 4-ї конференції Історичного клубу «Холодний Яр» була Оксана Герасимюк.

Учась у святковому концерті взяли народний артист України Тарас Компаніченко, кобзарі Василь Лютий і Святослав Силенко, лідер гурту “Тінь Сонця” Сергій Василюк, лірник Михайло Гречкін та випускники консерваторії Ляна Гайдук-Кучерук, сестра десантника Ілька Гаїдука, який загинув у небі над Луганськом 14 червня 2014 року. Ляна виконала арію “Видно шляхи полтавські” з опери Миколи Лисенка “Наталка Полтавка”.

Лунали пісні “Меч Арея” (сл. і муз. Василя Лютого), пісня “У Холоднім Яру” (сл. Володимира Бровченка, муз. Василя Лютого), “Сповнилась міра, кров братів” (сл. Петра Карманського), “Отаман Зелений” (сл. Миколи Щербака, муз. Тараса Силенка) та гімн ОУН “Зродилась ми великої години”.

Письменниця Лариса Ніцой представила свої книжки, зокрема чудову книжку “Незламні мураші”, а наш грузинський друг, вояк 93-ї ОМБр “Холодний Яр” Сандро Картвелішвілі прочитав вірш Івана Франка “Не пора, не пора...”. Лірник Михайло Гречкін заспівав потужну пісню “Про битву під Оршею”.

Завершилася конференція теплим прийняттям та ще одним концертом. Допізна радували друзі піснями Тарас Компаніченко та Сергій Василюк.

Гості і делегати розходилися в піднесеному настрої, охочі до продовження своєї праці, спрямованої на утвердження Української України.

Оксана ГЕРАСИМЮК,
Історичний клуб
“Холодний Яр”

Світлина Світлани Марки Мельника, Юрка Слосаря та Володимира Кривобока.

ЄВГЕН ВАЛЕРІЙОВИЧ ГОРОДНИЧУК

(12.05.1986, М. ЛОЗОВА, ХАРКІВЩИНА - 6.01.2022, М. ЛОЗОВА)

Несподівано помер айдарівець "Гриць" – Євген Городничук, член Історичного клубу "Холодний Яр", читач моїх книжок. В одній з них він і знайшов свого героя – земляка Гриця з хутора Хмарин під Лозовою, командира Богдано-Дорошенківського куреня 1-ї Запорозької дивізії. З новоприбраним іменем "Гриць" Євген Городничук і пройшов запалюваними дорогами Визвольної боротьби проти того самого ворога, проти якого боровся його славний попередник Гриць Хмеленко (Хмеленко).

Хорунжий Хмеленко загинув у переможній атаці 4 вересня 1920 р. під с. Медухою в Галичині 4 вересня 1920 року. "Лава за лавою підступали москалі... – розповідав сотник Максим Ломацький. – Ворог, збільшивши інтенсивність вогню, пустив свіжі резерви, і наша лава, стомлена кількадесяма боями, крок за кроком стала відходити. Ззаду було село, а далі – холодні хвилі Дністра.

– Краще вмерти тут всім, як перепливати Дністер, – крикнув Гриць, вискочивши вперед куреня. Як електричний пруд пройшов по лаві, залунала «Слава!», і, напруживши останні сили, курінь пішов на багнеті... Не витримали москалі цього раптового переходу від [нашого] відступу до атаки і поточились назад.

– Слава! Слава! – кричав Гриць, біжачи попереду. – Тікають... тіка...

Гостра ворожа куля, врізавшись у голову, не дала докінчити останнього слова, червона кров залила його очі. Відлетіла його шляхетна душа. Не стало дорогого життя для України, воно було віддано за перемогу...

Євгена Городничука надихнув подвиг земляка, саме з його іменем на прапорі душі він і пішов боронити рідну землю. Євген Городничук – не раз міг загинути на полі бою. Про один з таких драматичних моментів на моє прохання він і написав спогад – про бій біля Луганська 4 серпня 2014 року. "Упав без шолома, але з АК-74 в руках, – згадував Євген. – Я пережив, певно, найстрашніші 30 секунд свого життя. Лежав на спині на випаленому обстрілянім городі. Бачив, що руки і ноги є. Але не міг рухати ногами. Повернув голову ліворуч. Наша «бека» перетворилася на великий шмат зм'ятого металу, що димів. Навколо знищеної БМП – поранені

й контужені. За 100 метрів від мене грізно ричав російський танк. До наших позицій – метрів 500 – 600. Ніби й недалеко, але я не можу рухатися.

Наша броня і група розбиті. «Ще є 5 магазинів, у підсумку – патрони розсіпом. Відстрілюватимусь, але головне – один патрон. Один патрон», – крутилося в голові.

І тут над собою побачив закрякване обличчя Льоні Єрьоміна з нашої роти.

– Гриць, ти як?
– Не знаю, Льонь. Наче все ціле, а рухатись не можу.

Навколо – черги з кулеметів, тріск автоматів, постріли, вибухи. Льонька повернув мою ногу, виявилось, що гомілка розірвана осколком.

На двох у нас був лише джгут, намотаний на мій приклад. Льоня наклонився до правої ноги і змусив мене повзти до своїх.

Я просив його залишити мене і йти за підмогою, а я відстрілюватимусь, скільки б вистачило набоїв. Але Льоня матюками змусив мене повзти. Навіть пхнув ногою: – Повзи!

І я поліз – руками й зубами. Льоня робив короткі перебіжки. Коли він залягав і починав стріляти, я повз до нього. Так по 20 метрів я і проповз пів шляху.

Коли перекотився через пагорб, який прикрив мене від ворожих куль, дістав гранату РГД. І так мені стало добре! Як у дитинстві, коли тобі дарують іграшку, про яку мрієш. «Тепер все завершиться добре». Ажже страшним був лише полон. Полон, коли в тебе на нозі витатуєваний тризуб, на голові – чуб, а під кітелем – футболка «Гордий тим, що Українець».

Гриць Хмеленко не боявся смерті. Не боявся її і Євген Городничук – Гриць...

Євген приходив на могилу до Гриця Хмеленка – в Івано-Франківську, на кладовище за драмтеатром. Телефонував мені, щоб поділитися радістю – він знайшов могилу героїчного хорунжого, командира Богдано-Дорошенківського куреня (на могилі написано – полковник). Ще раз наголосую: цей зв'язок шляхетних українських душ став можливий завдяки спомину сотника Максима Ломацького, який описав останній бій хорунжого Гриця Хмеленка. На основі цього спогаду я й написав

нарис "Максим і Гриць" у книжці "Багряні жнива Української революції". І ця книжка потрапила у сердечні руки козака Євгена Городничука...

Євген також залишив вояцькі спогади. На моє прохання він написав низку споминів про своїх бойових побратимів, які я опублікував у газеті "Незборима нація", а потім у книжці "Донбас: радість і біль". Ось їхні назви: "Герой України Геннадій Тома", "«Горця» знають усі (Віталій Мороз)", "Дякую, «Сороковий», за життя (Ігор Філіпчук)", "Найромантичніший епізод мого життя". Я спонукав Євгена писати і далі, хотів допомогти йому зробити книжку спогадів про російсько-українську війну на Донбасі, але через важке поранення він більшого зробити не міг.

У газеті "Незборима нація" ми писали про його проблеми. «Євген переніс три операції, дістав 2-гу групу інвалідності. Вийшов на роботу, але навколо гвинтів, вставлених під час операції у хребет, почалися резорбції кісткової тканини й омертвіння навколишніх тканин. Виник остеомієліт, який ускладнився свищем і заднім спондилодезом. Із лютого 2015 р. турбують постійні гнійні виділення. Завдяки активістам Історичного клубу "Холодний Яр", насамперед Орестові Абрагамовичу, Євгена поклали у гнійно-кісткове відділення Винниківського військового шпиталю під Львовом. Якийсь час хірурги не бралися за операцію, бо не було фахівців цієї спеціалізації. І ось нарешті два хірурги наважилися. Четверта операція відбулася 24 грудня... Євген – скромна людина і своєї біди не афішує, був навіть проти публікації про свої проблеми. Сказав, що вийде зі шпиталю й сам собі заробить на життя і лікування. Він член ВО «Свобода», але й до своєї організації не звертався, бо не хоче нікому бути клопотом. 24 грудня 2015 р., його прооперували, витягнули з хребта залізни штифти. Операція почалася о 13.00. Очуняв уже вночі. Сьогодні мені зателефонував. Ніби операція пройшла добре. Лікарі сподіваються на позитивну динаміку. Може, так і буде».

Спогад про бій, у якому він дістав важке поранення, Євген закінчив так: "Пишу ці рядки в Литві, де проходжу реабілітацію. Мені добре серед литовців, але я все думаю про війну. Знаю, що для мене вона не закінчилася. Можливо, напишу ще один спогад з назвою «Найдраматичніший епізод мого життя». А поки – щиро Ваш, ще живий «Гриць» з «Айдару». Слава Україні!"

"Ще живий"... Як жаль, що Євгена вже немає серед нас! Чи зустріне він свого земляка "Гриця" з Богдано-Дорошенківського куреня, я не знаю, але дуже хотілося б, щоб ці козацькі душі з'єдналися в обіймах і дружній розмові.

Вічна слава дорогому нашому товаришеві – козакові Євгену Городничуку – Грицю! Щирі співчуття рідним! Козакам слава!

Від імені Історичного клубу "Холодний Яр" та газети "Незборима нація"
Роман КОВАЛЬ

ВОЇН-МИТЕЦЬ
ВАЛЕНТИН СІМ'ЯНЦІВ

15 лютого 2022 р. виповниться 30 років від дня смерті козака Богданівського полку та 1-го кінного полку Чорних запорожців, випускника Української господарської академії в Подєбрадах, талановитого скульптора Валентина Івановича Сім'янціва (Сім'янцев).

У книжці "Батькам скажеш, що був чесний" я опублікував розповідь під назвою "Одіссея богданівця Валентина Сім'янціва". У ній використав і його особову справу, яку розшукав ще 2004 року в ЦДАВО України – у фондах Української господарської академії в Подєбрадах.

Ось початок моєї розповіді: "Коли в кого серце тужить за людиною, – нехай іде на війну: там він скорше, як деінде, знайде людей..." – так починаються спогади Валентина Сім'янціва (Сім'янцев), козака 2-ї чоти кінної сотні Богданівського полку, пізніше – 3-ї (Богданівської) сотні полку Чорних запорожців. «Наша сотня, – розповідав Сім'янців, – це була велика родина, і коли говорити про побратимство, то в нашій сотні це почуття знайшло майже завершення». Богданівська сотня ділилася на «квартири» – по 4 – 6 осіб. Кожна з них мала свої особливості: в одній гуртувалися невтомні співаки, у другій – ті, що «занадто не цуралися» прекрасної статі, а в третій – ті, що завжди лізли вперед...

Звичайно «квартира» мала старшого. Його ніхто не обирав, він ставав лідером само собою, без голосування. Ці люди були моральними авторитетами і «загальним сумлінням сотні». Такою совістю у «квартирі» Валентина Сім'янціва був Андрій Пасько. Коли після бою чи переходу вечеряли, Андрій завжди головував за столом. Був він талановитим промовцем, тож і до кожної чарки вмів примовляти. Пасько завжди пропонував випити першу чарку герою дня – тому, хто першим врізався у ворожу лаву, здобув кулемет чи влучно збив кількох ворогів. Герою кричали «Слава!», а він мусив у деталі розповісти, «як воно було». Товариші щиро раділи успіхові одного. Якщо за день ніхто особливо не відзначився, то першу чарку випивав Андрій. Траплялося, що Пасько когось обносив. «Це була кара, страшна кара». Її мало хто чекав – своєчасно «звивався» з «квартири». З'являвся лише тоді, коли подвигом відновлював свою репутацію. А тоді вже діставав від старшого першу чарку – і все забувалося (...). Першу чарку часто пив Переведенець. Він уславився тим, що ніколи не кидав на полі бою пораненого чи вбитого товариша, а завжди виносив його, та ще й сердився, коли хтось мішався до того, намагаючись допомогти йому. Це була його, Переведенця, робота.

Щоб заробити першу чарку, відчайдухи йшли на різноманітні ризики, які називали забавками. Так, під час відходу частини, дочекавшись, коли відступить і ар'єргард, вони маскувалися (звичайно за останньою хатою) і чекали, коли червоні вилізуть на цей край села. Несподіваний наскок на більшовицький роз'їзд, черга з кулемета, іноді кілька гранат – і дужі коні виносять їх на безпечну відстань. «Чи повірив би я тоді (та й тепер), – писав на еміграції Валентин Сім'янців, – що може бути на світі краще, як у нашій сотні?» Козаківання в Богданівській сотні багатьом дало «на решту життя радість прожитого».

Валентин Сім'янців мене давно цікавив. Він приваблював і як хоробрий воїн, і як небуденний автор спогадів, і як талановитий скульптор. Хоч і писав він суржилом, з помилками, але спогади

його надзвичайні – Валентин мав дар – і чар! – слова. Це видно з наведених вище його цитат. Коли читаєш його спогади, ніби дивишся фільм про Визвольну боротьбу українського народу...

Я вшановував могилу його рідних у Подєбрадах, разом з Віктором Моренцем відвідав подєбрадський будинок, де він жив, у Подєбрадах зустрівся з його сином Радомирком (у 1990-х – заступником старости Подєбрад), мені вдалося (разом з Віктором Моренцем) привезти з Чехії його особистий архів – близько ста світлин, листи, всі його нагороди, зокрема й Залізний хрест та Хрест Симона Петлюри, а також грамоти до Залізного хреста і Хреста Симона Петлюри, інші документи, спогади його брата Олексі (опубліковані мною у книжці "Сумщина в боротьбі").

Тому з особливою радістю вперше публікую унікальний документ – "Бойову атестацію", яку дав Валентинові його командир – легендарний Петро Дяченко. Розшукав документ Юрій Юзич. Цитую: "За весь час в дорученому мені [кінному] полку [Чорних запорожців] Хорунжий [Валентин] Семанців (Сім'янців, Сім'янцев. – Ред.) зарекомендував себе з самого кращого боку во всіх відношеннях. В бойці спокійний, хоробрий, распорядительний, завжди уявляв собою зразок для своїх підлеглих. В приватному житті завжди турбувався про своїх підлеглих, гарний організатор, настійливий в своїх вимогах, взагалі, Хорунжий Семанців – чоловік діла, а не слова. Преданий ділу служення на користь «Рідної Батьківщини». Командир Кінного Чорних Запорозьців полку. 8 червня 1921 року. Полковник (Дяченко, підпис)" (Biblioteka Narodowa w Warszawie. – Archiwum im. Tarasa Szcwecenki. – Mf. 68846. – S. 325).

Цю надзвичайну атестацію написав легендарний воїн, командир непереможного полку Чорних запорожців Петро Дяченко! Після його смерті (23 квітня 1965 р.) Валентин створив пречудове погруддя, встановлене на могилі командира чорношличників на Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруці (США). У лютому 1992 р. на цьому ж кладовищі поховали й Валентина Сім'янціва. Ще за життя він створив собі красивий надмогильний пам'ятник. У верхній його частині ми бачимо два мистецькі медальйони, один із зображенням козака Валентина із чубом аж за вухо, другий медальйон присвячений лицарям Залізного хреста. Цією найвищою нагородою Армії УНР був нагороджений і Валентин Сім'янців, учасник Першого зимового походу. На пам'ятнику викарбувані слова, які були його життєвим кредо: "І чим би я виправдав своє життя, коли б добра доля не дала мені мого козакування".

15 лютого виповнюється 30 років від дня смерті славного сина України зі Слобожанщини – козака 2-ї чоти кінної сотні Богданівського полку та 3-ї кінної (Богданівської) сотні 1-го кінного полку Чорних запорожців, автора цінних спогадів про Визвольну боротьбу, талановитого скульптора Валентина Івановича Сім'янціва (Сім'янцев). Вічна слава!

Роман КОВАЛЬ
На світлинах – Валентин Сім'янців та створене ним погруддя Петра Дяченка.

СТЕПАНОВІ ПЕТРАШУ – 95 РОКІВ!

14 січня свій 95-й рік народження відзначив Степан Петраш – почесний громадянин міста Калуща, лицар ордена "За заслуги" III ст., вояк ОУН (УПА) під псевдо "Данилко", очільник Калуської міськрайонної станиці Братства вояків УПА, член Історичного клубу "Холодний Яр".

Привітали Степана Миколайовича Петраша 1-й заступник міського голови Мирослав Тихий, заступник голови Надія Губ, Наталія Кінаш, очільник ВО "Свобода" Калуща Богдан Білецький, творчий колектив ПК "Мінерал" та гурт "Передзвін". Панові Степану подякували за відвагу, самовідданість, міцний дух, глибоку віру та мудрість.

Народився Степан Петраш 14 січня 1927 р. в с. Залукві біля Га-

лича в родині вояка УГА Миколи Петраша. Під час німецької окупації навчався в Станіславській гімназії. У 1943 р. 16-річний Степан вступає до Юнацтва ОУН, проходить вишкіл і дістає підпільне псевдо "Данилко".

На початку 1944 р. Степана разом із двома товаришами направили на вишкіл до підстаршинської школи в Карпати, але за наказом районного провідника ОУН він три місяці виконував обов'язки станичного в с. Залукві. У складі місцевої бойки "Данилко" пройшов бойове хрещення в бою з уторськими військами.

Восени 1944 р. Степан брав участь у боях з відділами НКВС біля с. Тязева і між селами Майданом та Вікторомом. Разом з товаришем Іваном Лисаком "Шугаєм" потрапив до спецбойки районного референта СБ ОУН Михайла Нагнибиди "Артима". У спецбойці Степан виконував особливі доручення, здебільшого пов'язані з розвідувальною і контррозвідувальною діяльністю, наприклад супровід легендарної розвідниці Ольги Чемерис-Дніпровой".

11 березня 1945 р., повертаючись до рідного села, через розкритий конспіративний зв'язок Степан Петраш потрапив у засідку. І вже 22 квітня 1945 р. військовий трибунал НКВС засудив його на 10 років позбавлення волі та на 5 років позбавлення прав.

Покарання відбував у таборах ГУЛАГу, працював на шахтах Воркути. Тут він став членом підпільної організації політв'язнів "Північне с'яйво", а в 1953 р. був серед організаторів Воркутинського повстання, яке було жорстоко придушене Москвою.

Звільнений у жовтні 1954 року. До України зміг повернутися лише в 1972 році. У Воркуті Степан одружився зі Стефанією Кульчицькою, підпільницею із Самбірщини, яка також 10 років каралася в таборах.

Попри поважний вік, Степан Петраш ініціював спорудження низки пам'ятників командирам УПА, перезахоронення загиблих повстанців. Виступає перед молоддю. Написав книгу спогадів "Була собі пригодишка".

Дорогий батьку Степане! Прийми щирі наші вітання! Спасибі Вам за життя, присвячене боротьбі за вільну Україну! Ви йшли в бій без вагань. За це Вам – довічна дяка і шана! Слава Україні! Козакам слава!

Від імені Історичного клубу "Холодний Яр" та редакції газети "Незборима нація"
Роман КОВАЛЬ та Ігор СМЕТАНСЬКИЙ

На світлинах Насті Сметанської – Ігор Сметанський вручає квиток члена Історичного клубу "Холодний Яр" Степанові Петрашу.

ПРОЩАЛЬНЕ ПОВЕРНЕННЯ ТАРАСА СИЛЕНКА

У ніч на Водохреща наснився мені Тарас Силенко, який відійшов у засвіти торік у червні. Ми сиділи на лаві за спинами гостей, які зібралися на якусь національну подію. Більшість були в українських строях та вишиванках. Людей було ні мало, ні багато.

Захід мали провести ми з Тарасом. Як завжди, я хотів уточнити, що Тарас співатиме. Але він не захотів зі мною узгоджувати і почав повільно уздовж стіни віддалятися

у протилежний бік зали. Обличчя його було спокійне, не виражало ні смутку, ні радості.

І ось ми за столом, перед нами рідні нам люди, які чекають початку. Після короткого вступу я вийшов у сусідні двері, щоб не відволікати уваги слухачів від Тараса.

Коли повернувся, Тарас грав на кобзі, а стіл обсіли діти у вишиванках, малі, 5 – 6 років, малювали, ліпили, а на протилежному боці дівчатка років 12 – 14 натхненно,

якось сонцерадісно підспівували Тарасові, залюблено дивлячись йому в очі. Але його обличчя не виражало радості, було спокійно-елегічне, дещо відсторонене. Коли ми раніше виступали з Тарасом у школах, то до дітей він схилився з ніжною увагою. А тут...

Таке враження, що він знав, що вже помер, що це останні миті прощання з українським світом, який його любив...

Моїх книжок на столі не було, значить, це була не їхня презентація, а прощальний концерт кобзаря Тараса Силенка. Але ні, слово "концерт" не підходить, це було прощальне Тарасове повернення. Хтось змилювався і відпустив його ще раз в Україну.

Я прокинувся з радісним відчуттям тихо-теплої зустрічі з другом-товаришем, якого вже півроку немає поруч.

Наприкінці цього року Тарасові мало б виповнитися п'ятдесят...

Роман КОВАЛЬ

На світліні – Тарас Силенко серед членів Історичного клубу "Холодний Яр" та вояків біля могили гайдамацького ватажка Гната Гоголя. Кресельці, Холодний Яр, 13 жовтня 2019 р.

АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ КОВАЛЬ

(24.11.1956, м. НІЖИН ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛ. – 27.01.2022, КИЇВ)

Помер мій старший брат Андрій. У мене були з ним складні стосунки, часом ми роками не спілкувалися, але завжди відновлювали стосунки. Торік він багато за що попросив вибачення. Сказав і багато добрих слів про мою діяльність. У найвищих дефініціях.

Наприкінці життя він, колишній багата людина, опинився у вкрай скрутному становищі. Він розтринькав усе, що мав. Ніхто з рідних він нього не відвернувся, всі допомагали.

Андрій Коваль – історик за фахом, учитель, потужний український інтелектуал, філософ, історіософ. Мені завжди з ним було цікаво вести розмову. Останні роки ми часто гуляли в парку на Курській. Я переважно слухав. Найкраще він знав світову історію, розбирався в тонкощах світових релігій. Коли він щось запитував про українську історію, я йому розповідав. Але більше слухав.

Андрій Коваль – автор блискучих афоризмів. На жаль, багато років він писав їх російською і лише під моїм впливом перейшов на українську, почав перекладати свої афоризми з російської. Я зараз публікую їх у кожному номері "Незборимої нації" (під псевдонімом Андрій Курило – це прізвище нашої мами Надії). Розділ з його афоризмами під назвою "Неперборні трудності – лише віхи на шляху героя" є в книжці "Микола Міхновський", яку ми створили разом з Юрієм Юзичем.

Я пообіцяв Андрієві видати книгу його афоризмів. Сподіваюсь наступного року виконати цю обіцянку. Вважаю його афоризми сильними, часто геніальними. Я взагалі вважаю його генієм. Який змарнував своє життя. Який мав кошти видати свої книги, але цього не зробив.

У юнацькі роки він складав музику, писав оригінальні вірші (російською мовою), був бардом, мав успіх, але з часом занехаяв цей свій талант.

Я вдячний Андрієві, що він дав кошти на 2-ге видання моєї книги "Багряні жнива Української революції", разом з Ренатом Польовим видав мою книгу "Нариси історії Кубані". Зволив мене на двотижневий відпочинок у Таїланд (світліни з цієї поїздки публікую).

Відійшла людина, яка могла стати окрасою української культури. І стане, коли я видам книгу його афоризмів. Ось кілька його думок:

"Наука розчаклює світ, мистецтво повертає його чари.

Насолоджуючись фальшивим, втрачаєш смак до справжнього.

Очевидне – не доказ істини, бо істина неочевидна.

Тому, хто дивиться у вічі вічності, нема куди поспішати.

Розум часто позбавляє щастя, а щастя – розуму.

Погано бути рабом своїх пристрастей, ще гірше – чужим.

Для більшості головне в житті – вижити, для меншості – стати безсмертними.

Смерть з усіма на «ти».

Була смерть і з Андрієм на «ти»: він помер у будинку для старших людей...

Андрій був єдиною ланкою мого зв'язку з батьками, які давно вже відійшли. На моє прохання згадував їхні характерні слова та вислови, а я їх записував, і батьки несподівано оживали, я ніби чув їхні голоси. Тепер я осиротів у цьому важливому для мене зв'язку, вже немає жодної людини, яка може пригадати чи уточнити деталі мого дитинства.

Прощай, брате! Нехай Господь упокоїть твою душу!

А я виконаю свою обіцянку, і ти книгою повернешся в Україну.

Роман КОВАЛЬ
Київ, 28 січня 2022 р.

НАЩАДКИ ФЕДОРА ПЕСТУШКА

Несподівано відлучило видання книги Юрка Степового (Федора Пестушка) "Отаман Степової дивізії". Днями до нас зателефонував онук автора Костянтин Сингаєвський, який проживає в Києві. Його мама, Світлана Федорівна, 1937 р. н., є донькою Федора Пестушка, рідного брата отамана Степової дивізії Костя Пестушка (Степового-Блакитного).

Родина з хвилюванням зустріла перше в Україні видання свого предка. "Мама вже вкотре з трепетом перечитує книгу свого батька", – розповідає Костянтин, завітавши до редакції. Він поділився з нами і сімейними спогадами та надав унікальні світліни з родинного архіву. На них ми бачимо рідного брата Костя Блакитного – Федора Пестушка (фото з військових збірників 1937 р.) та його родину: дружину Нату Марківну Пестушко (в дівочтві Плахтеєва) (1906 – 1995), доньку Світлану Федорівну Пе-

стушко (1937) та сина Юрія (1929) – фото зроблено в Києві 7 серпня 1949 року.

У родині згадують, що Федір Пестушко був відомим мовознавцем, його лекції в Київському університеті завжди збирали переповнені аудиторії, навіть відчиняли вікна, щоб студенти, яких не вмщувала аудиторія, могли їх слухати.

У часи Другої світової війни Федір Пестушко був одним з керівників підпілля ОУН в Києві, про що написав спогади "Син Закарпаття" (спробуємо їх видати). Під загрозою арешту гестапо змушений покинути столицю, відтак опинився на Західній Україні, а потім у вимушеній еміграції.

У часи російської окупації нащадки Пестушка зазнавали переслідування і репресій. Лише з відновленням незалежності онуки Федора Пестушка змогли дізнатися правду про своїх предків, дуже пишаються ними.

Ще один онук Федора Пестушка, Валерій Юрійович Пестушко, –

відомий науковець. За його підручниками в Україні школярі й студенти вивчають географію.

Віктор РОГ, Історичний клуб "Холодний Яр"

ХОЛОДНОЯРСЬКИЙ ОТАМАН ОРЕЛ

Ганна Оксентівна Улянич (на світліні) народилася 1895 року в с. Матвіївці на Чигиринщині. По-вільному їхній рід називали Стальні (Уляничі мали швейні машини та вміли шити). Ганна Улянич приблизно в 1918 р. вийшла заміж за Павла Володимировича Курку. У селі його рід називали Орли. У Павла були млини, він помер у 30 років від запалення легень.

Павло мав три сестри та брата, всі з Матвіївки: Дмитро Курка (Орел) (холодноярський отаман), Ганна, 1888 р. н., Оксана (Санька), 1910 р. н., і Приська (фото сестер на фото).

Коли я шукала інформацію про сім'ю дідуся Павла, у творах Романа Ковалю знайшла посилання на Павлового брата – Дмитра Володимировича Курку (Орла) та згадку про те, що він був отаманом Матвіївської сотні полку гайдамаків Холодного Яру. Нижче подаю інформацію про нього з вуст родичів та сільських бабусь.

Ходили чутки, що в Матвіївці були підземні ходи, якими, напевно, користувався Дмитро і його хлопці. Односельці в пізніші часи різне говорили про отамана, прихильники радвлди казали, що він зрадник, інші – що він борець за справедливість. Найближчі родичі мало що знали про діяльність

Дмитра або приховували інформацію про нього – у ті часи сім'ї борців за волю України піддавалися репресіям.

Отаман Орел у шлюбі з Тетяною мав дітей – Євдокію, Юхима і Наталку. Після того як він зник із села, гнів сільських активістів упав на його дружину Тетяну. Видно, нелегко їй прийшлося... Врешті, від розпучи вона пішла на річку і втопилася разом зі своїми дітьми. Але Наталка вижила – все життя вона прожила в Матвіївці, заміж так і не вийшла, дітей не мала.

Агафія (Гапка) Курка (дочка Павла Курки, племінниця отамана) згадувала, що в Матвіївку двічі приїжджали незнайомці й розпитували про отамана Орла. Спочатку, у часи радянської влади, це були люди в

чорних куртках та зі шкіряними портфелями. Вдруге, десь у 2000-ні роки, прийшли репортери і розпитували про Дмитра. Агафія Павлівна дуже розхвилювалася і нічого їм не сказала. Мабуть, через страх... Репортери сказали, що Дмитро вижив, виїхав за межі України, одружився, мав дітей. І що родичі в Україні і не уявляють, якщо він був великою людиною.

Якщо в когось із читачів є інформація про Дмитра Орла, його долю та його сім'ю, прошу повідомити на адресу редакції газети "Незборима нація".

Анна ОВЧАРУК

На світліні – Ганна Оксентівна Улянич (прапрабабуся Анни Овчарук, невістка отамана Орла).

ЧЕРЕЗ "НОВУ ПОШТУ" МОЖНА ПРИДБАТИ

Видання Історичного клубу "Холодний Яр" можна придбати через "Нову пошту", переказавши кошти на картку ФОП Р. М. Ковалю у Приватбанку 5169 3305 1039 3322, а у випадку пожегерт – на картку Р. М. Ковалю у Приватбанку 5168 7554 4667 0339.

Переславши гроші, просимо через електронну пошту kovalroman1@gmail.com або вайбер +38066-211-41-85 замовити книжки, вказавши куди і кому надсилати книжки.

Номери телефонів для довідок: 067-726-30-36, 066-211-41-85, 044-242-47-38.

Ось ціни без вартості пересилки:

"Микола Міхновський: спогади, свідчення, документи" Романа Ковалю і Юрія Юзича – 395 грн.

"Полковник Болбочан" – 300 грн.

"Батькам скажеш, що був чесний" Романа Ковалю – 275 грн.

"Жінки у Визвольній війні: історії, біографії, спогади. 1917 – 1930" Романа Ковалю – 350 грн.

"Житомирщина в боротьбі" Романа Ковалю – 275 грн.

"Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби" Романа Ковалю – 80 грн.

"Здолати Росію" Р. Ковалю – 250 грн.

"Сумщина в боротьбі" Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича – 250 грн.

"Подєбрідський полк" Армії УНР Р. Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 150 грн.

"Подєбрідський полк" Армії УНР Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 3) – 250 грн.

"Крізь павутиння змосковщення" – 100 грн.

"Історія України-Русі" Миколи Аркаса – 150 грн.

"Тиха війна Рената Польового" Романа Ковалю – 300 грн.

"Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею" Романа Ковалю – 450 грн.

Сердечно дякуємо за підтримку газети "Незборима нація"!

Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (Калуш) – 300 грн.

Віктор ЮРКОВСЬКИЙ (Київ) – 500 грн.

Невідомий жертводавець – 500 грн.

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ "ОТАМАНІЯ"

Книги Історичного клубу "Холодний Яр" можна придбати через крамницю "Отаманія".
Ось тут: <http://otamania.in.ua>

Редактор
Роман Коваль

Верстка
Анна Воловник
Коректор
Надія Овчарук

Інформаційне забезпечення
Микола Владзімірський,
Владислав Карпенко,
Люба Криворот

Технічний директор
Максим Селюжкін

Адреса для листування
03049, Київ, вул. генерала
Геннадія Воробйова (Курська), буд. 20, пом. 14.
Тел./факс: 242-47-38
kovalroman1@gmail.com
Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Видання зареєстровано 28.12.1993 р. у Державному комітеті України у справах видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження.

Серія КБ №325.
Наклад 1000 примірників.
Видруковано 31.01.2022 р.
ТОВ "Прес Корпорейшн Лімітед"
Номер замовлення 2010314

Засновник
Роман Миколайович
Коваль

[HTTP://NEZBORUYMA-NACIYA.ORG.UA/](http://NEZBORUYMA-NACIYA.ORG.UA/)

У редакції через "Укрпошту" можна придбати такі книги: (ціну вказано, враховуючи вартість пересилки книг поштою):

"Микола Міхновський: спогади, свідчення, документи" Романа Ковалю і Юрія Юзича – 450 грн.

"Полковник Болбочан: спогади, свідчення, документи" – 335 грн.

"Жінки у Визвольній війні: історії, біографії, спогади. 1917 – 1930" – 385 грн.

"Житомирщина в боротьбі" Романа Ковалю – 315 грн.

"Батькам скажеш, що був чесний" Романа Ковалю – 315 грн.

"Здолати Росію" Романа Ковалю – 290 грн.

"Сумщина в боротьбі" Р. Ковалю, В. Моренця та Ю. Юзича – 275 грн.

"Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби" Романа Ковалю – 110 грн.

"Подєбрідський полк" Армії УНР Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 175 грн.

"Подєбрідський полк" Армії УНР Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 3) – 275 грн.

"Крізь павутиння змосковщення" Романа Ковалю – 130 грн.

"Історія України-Русі" Миколи Аркаса (2-ге, краківське, видання) – 185 грн.

"Тиха війна Рената Польового" Романа Ковалю – 350 грн.

"Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею" Романа Ковалю – 525 грн.

Книги можна придбати, попередньо переказавши кошти електронним переказом на ім'я Р. М. Ковалю, вул. генерала Геннадія Воробйова (Курська), буд. 20, пом. 14, Київ, 03049.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Її редактор Р. Коваль – дослідник Визвольної боротьби українців за свою державу ХХ ст. Ця газета – про долі УСС, вояків Галицької армії, Армії УНР, повстанських отаманів та їхніх козаків, Карпатську Січ, ОУН, УПА, вояків АТО, а також про кобзарів, письменників, нові книжки про Визвольну боротьбу.

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Ціна "НН" на рік – 95,44 грн.

"Незборима нація" – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України